

Dagboek van een getuige
Vanuit België
(Roberto J. PAYRO voor *La Nación*)

Brussel, zaterdag 1 augustus (1914)

Deze ochtend praat men over niets anders dan de laffe moord op Jaurès, welke alle kranten, zonder uitzondering, veroordelen. De houding van de Franse regering wordt door allen toegejuicht, want ze lijkt niet alleen nobel en waardig, maar ook opportuun en vol met gelukkige gevolgen. Hetzelfde zegt men over de socialistische pers en de Franse socialisten, die voor het moment hun eisen laten vallen, nu ze horen – helaas met voldoende rede – dat het vaderland en de vrijheid in gevaar zijn. Er is echter geen oproer, geen koortsige atmosfeer. De lanen lopen vol mensen die zich met de gebruikelijke kalmte voortbewegen. Enkel in de supermarkten en (vooral) de banken merkt men een groter dan normale drukte op, omdat iedereen zich van levensmiddelen wil voorzien met het oog op wat zou kunnen gebeuren, en fondsen afhalen om ze in veiligheid te brengen. Niet enkel het geld wordt van de lopende rekeningen en andere opslagplaatsen gehaald, maar ook wat er in de kluizen wordt bewaard die deze etablissementen aan het publiek verhuren.

Duizenden soldaten van allerlei verschillende regimenten komen, gehoor gevende aan de oproep tot mobilisatie, zonder ophouden aan per trein en de paraderen langs de lanen. Op

het Rogierplein, tegenover het Noordstation, vormen militairen en burgers compacte groepen waarin het laatste nieuws opgewonden wordt besproken. Vele vrouwen begeleiden, geëmotioneerd, onmiskenbaar met tranen in de ogen, hun geliefden naar de treinen waarmee ze zich bij hun respectievelijke regimenten zullen voegen.

De minister van Financiën en de burgemeesters hebben affiches laten plakken om te trachten de bevolking gerust te stellen over de waarde van het papiergeld, maar ondanks alles verdringt het volk zich nog steeds aan de poorten van de Nationale Bank en de Spaarkas.

... Gisteravond heb ik een moment van vreemde emotie beleefd. Ik werkte met open ramen aan mijn bureau, en de door bomen en bloeiende planten van het Brugmannpark geparfumeerde lucht kwam in vlagen binnen gewaaid, toen ik plots de klok van de kerk van Ukkel hoorde luiden. "*Het is al 12 uur*" zei ik me, en keek op de klok. Het was 1 uur. Verrast begaf ik me op het balkon. In de laan was er geen levende ziel te bespeuren, en door de kalme en heldere nacht weerklonken langzaam en indringend de vibrerende tonen van de klok, die de stilte doorboorden als een kreet. Dan vielen ze stil, en ik stond op het punt me terug te trekken, wanneer plots ook een andere klok ver verloren in de nacht begon te luiden, en de een na de ander volgde, zo ver weg dat men ze amper kon horen.

Toen weerklonk klaroengeschal, een te wapen roepen, en

ik kan u verzekeren dat in de eenzaamheid en de stilte van de nacht, wanneer niemand kan weten wat er schaduwen lurkt, wat men in de mist voorbereidt, die ernstige en ritmische muziek indrukwekkend, vol suggestie, dreiging en tragische mysterie is.

... Het Belgische parlement zal dinsdag worden bijeengeroepen. Op de agenda staan een kredietaanvraag, om de belangrijke kosten veroorzaakt door de gebeurtenissen te dekken, een amnestievoorstel voor deserteurs en andere moratoria.

We beginnen min of meer geïsoleerd te raken, daar de treinen die naar het buitenland rijden steeds schaarser en onregelmatiger worden, en vaak een halve dag nodig hebben om Parijs te bereiken, waar men vroeger er maar vier uur over deed.

In de namiddag neemt de onrust toe bij het zien dat de dagbladen het nieuws bevestigen dat Duitsland Rusland een ultimatum heeft gestuurd, een ultimatum dat eist dat deze haar mobilisatiebevelen binnen de twaalf uur opschoort. Duitsland heeft ook een bericht, men kan spreken over een nauwelijks verholen ultimatum, aan Frankrijk bezorgd, waarin ze eist dat deze binnen de achttien uur laat weten aan de Keizerlijke regering of ze neutraal zal blijven in geval van een oorlog met Rusland.

Er blijft geen twijfel mogelijk dat de Europese oorlog een

feit is, gezien Rusland geen pas terug kan zetten na wat er is gebeurd, en dat Frankrijk niet kan antwoorden dat ze haar bondgenoot zal verlaten indien deze met Duitsland op ramkoers komt. Meer dan ooit kiest men de zijde van Frankrijk, en begint men de Duitsers met een scheef oog te bekijken. De onrust in de stad is enorm.

Dit volk haast zich niet om zich in beweging te zetten, zoals een machine die veel te machtig is om niet enorm zwaar te zijn, maar ik zie in haar een dergelijke uiting van vastberadenheid, standvastigheid, ongebreidelde vitaliteit, dat ze noodzakelijkerwijs groeit, en groter groeit naar mijn mening, die – zoals de lezers van *La Nación* zo goed weten - altijd zo gunstig was tegenover haar goedgegelovigheid, met een zekere sympathie voor haar frank en kinderlijk, maar steeds van intieme nobelheid vervulde karakter.

Hoe spijt het mij haar acht dagen terug, die benauwde zondag van het eerste ultimatum, te hebben beschouwd als apathisch en egoïstisch ! Vandaag zie ik haar vol van enthousiasme, geharder, zonder uitspattingen en ben ik er vol van overtuigd dat, indien Frankrijk de agressor was geweest, indien Frankrijk de schuldige was, de Belgen zich tegen Frankrijk zouden keren.

Maar ze zullen ook niet aan haar zijde scharen met de wapens in de hand, daar hun geest van billijkheid en hun verlichte vaderlandsliefde hen ingeeft dat ze neutraal moeten blijven. Dat de enige rechtmatige rol is die hun toekomt,

zolang de integriteit van hun grondgebied ongeschonden blijft, die van het waarborgen van deze neutraliteit is, met het wapen onder de arm. ... De neutraliteit, synoniem voor de onafhankelijkheid, synoniem voor de vrijheid, synoniem voor het leven, is wat haar boven alles zorgen baart, en dat wordt ook, met voldoening, bevestigd door de houding Franse houding tegenover haar.

Ik ben inderdaad net geïnformeerd dat de heer Klobukowski, Franse ambassadeur in Brussel, in vergadering is met de heer Davignon, minister van Buitenlandse Zaken, en dat deze hem verteld zou hebben dat hij bevoegd is te verklaren, in overeenstemming met zijn eerdere verklaringen, dat de regering van de Franse Republiek de neutraliteit van België in geval van een internationaal conflict zal respecteren. Slechts in het geval dat de neutraliteit van België door een andere partij niet gerespecteerd wordt, zal de Franse regering onderzoeken welke maatregelen kunnen genomen worden in het belang van haar eigen verdediging.

Ondertussen wordt de mobilisatie uitgevoerd met een regelmaat en gemak die werkelijk indruk maakt. Niemand ontbreekt op de afspraak. Alle opgeroepen burgers melden zich haast rennend bij hun post. Ik heb nog nooit een mooier zicht bijgewoond! Moeders en vrouwen onderdrukken hun tranen, de mannen lachen ingetogen, alsof ze op een feest waren ... En toch weten we allemaal, in het diepste van onze ziel, dat het bijna onmogelijk is dat het bloed niet overvloedig zal vloeien in België, zoals ongeveer honderd jaar geleden,

zoals bij Waterloo! 1815-1914, het ziet er naar uit dat het al even tragische data zullen zijn ... De Duitsers troepen samen aan de Belgische grens. Nog een stap en we moeten ons aan hen onderwerpen, of hun met kanonsschoten trachten af te weren. Het kleine en geliefde België vindt zich op tragische wijze betrokken in een vreselijk drama! ...

We hebben net vernomen dat Duitsland de oorlog aan Frankrijk heeft verklaard !

Roberto J. Payro

Copyright, 2014 : Nathaniel BOVIN, voor de Nederlandstalige vertaling

PAYRO ; « *Desde Bélgica. Diario de un testigo (2)* », in LA NACION ; 10/09/1914.